

■■■

December

■■■

■

DECEMBER 1. – AIDS-ELLENES VILÁGNAP

Az Egyesült Nemzetek Szervezete Egészségügyi Világszervezete (WHO) 1988-ban (a 43/15. számú rezolúcióval) nyilvánította az AIDS-elleni világnapnak december elsejét, a többi között a betegekkel való szolidaritás jelzése és a hatékony felvilágosítómunka elősegítése céljából.

Ez a nap különleges alkalom, amikor a világ erre a betegségre, a járvány megállítására összpontosítja figyelmét, amikor az emberek kifejezésre juttathatják az áldozatok iránt érzett együttérzésüket és részvételüket.

Az AIDS (szerzett immunhiányos tünetegyüttes) kialakulásáért a HIV (emberi immungyengeséget okozó vírus) felelős. A vírus akár éveken át is „pihenhet” észrevétlenül a fertőzött sejtekben, míg aktivizálódik. A szerzett immunhiányos tünetegyüttes tulajdonképpen nem betegség, hanem orvosi fogalom. Az immunrendszer csökkent működése következtében megjelenő különböző opportunista fertőzések és daganatos betegségek (ún. indikátorbetegségek) és különböző laboratóriumi értékek alapján diagnosztizálják az AIDS stádiumát. Mivel a HIV-fertőzés következtében a szervezet ellenállóképessége gyengül, olyan fertőzések és daganatok alakulhatnak ki, melyek az egészséges embereknél nem, vagy ritkán fordulnak elő. Az immungyengesség következtében nemcsak a külső „ellenségekkel” szemben csökken a szervezet ellenállása, hanem a kóros sejtburjánzások (daganatok) egyébként ritka fajtáival szemben is. A fertőzés során a szervezetbe jutott vírustól, annak mennyiségétől és a gazdaszervezettől függően átlagosan 6-8 év után alakul ki a tünetes HIV-fertőzöttségi állapot. Ezt követi a kifejlett HIV-betegség – az AIDS –, amely 1–2 évig tart, ezt az előrehaladott HIV-betegség, az AIDS végstádiuma követi.

A HIV-fertőzés úgy jöhet létre, ha szabad vírus vagy vírussal fertőzött sejt jut át egy fertőzött személy fertőző testnedveivel (vér, ondóváladék, hüvelyváladék) közvetlenül a vér- vagy nyirok pályába. Ez megtörténhet védekezés nélküli szexuális kapcsolattal vagy fertőzött vérrrel, valamint anyáról magzatára. A HIV szexuális úton való terjedésének leghatékonyabb megelőzési módja a monogám párkapcsolat kialakítása, illetve a kockázat jelentősen csökkenthető a biztonságos szex szabályainak betartásával és az óvszer használatával. Ez azt jelenti, hogy a mindennapi társas kapcsolatok útján való fertőződés veszélye nem áll fenn! A HIV olyan vírus, amely életben maradni csak az emberi szervezeten belül képes!

33,2 millió fertőzött

Az UNAIDS, a halálos kór elleni küzdelmet összehangoló ENSZ-ügynökség becslése szerint 2007 végén a HIV-fertőzöttek száma elérte a 33,2 milliót, és minden korábbinál több gyermek hordozta az AIDS vírusát.

A jelentés szerint 2007. december végén 15,4 millió nő, ennél százezerrel kevesebb férfi és 2,5 millió gyermek volt HIV-fertőzött a világon. Az egész év során a becslések szerint 1,7 millióan haltak meg AIDS-ben.

A leginkább érintett terület a Szaharától délre fekvő afrikai régió, ahol a lakosság 2,5 százaléka, 22,5 millió ember HIV-pozitív. A Karib-térség a második, ott a felnőtt lakosság egy százaléka – 230 ezer ember – hordozza a vírust. Dél- és Délkelet-Ázsiában 4 millió, Kelet-Európában és Közép-Ázsiában együtt 1,6 millió, Észak-Amerikában pedig 1,3 millió a fertőzöttek becsült száma.

Az először 1981-ben azonosított AIDS mostanáig 25 milliónál is több halálos áldozatot szedett és 15,2 millió gyereket taszított árvasorba. Az ENSZ Gyermekalapja (UNICEF) egyik célkitűzése, hogy 2010-re az AIDS-árvák legalább 80 százaléka megfelelő anyagi és lelki támogatásban részesüljön.

Az AIDS, a szerzett immunhiányos tünetegyüttes a HIV-fertőzés utolsó szakaszának tekintendő. Maga a fertőzés kedvező feltételek esetén gyógyszerekkel éveken, évtizedeken át kordában tartható, azaz az AIDS az utóbbi években krónikus, kezelhető betegséggé vált.

Egy tekintélyes ENSZ-szakértő szerint leghamarabb tíz év múlva lehet olyan hatékony oltóanyagra számítani, amely megvédi a HIV-fertőzéstől. A kanadai Stephen Lewis, az ENSZ illetékes különmegbízottja hangsúlyozta német újságíróknak adott nyilatkozatában, hogy messze még az az idő, amikor napirendre lehet tűzni a járvány leküzdését. Hozzátette, hogy a súlyos helyzet ellenére sem szabad megfeledkezni az elért eredményekről. Kiemelte például, hogy a halálos betegségtől leginkább sújtott afrikai országok már nem igyekeznek titkolni ezt a problémájukat, lehetővé téve a könnyebb kezelését. Fontosnak nevezte, hogy ezekben az országokban az egyház is kiveszi a részét a járvány terjedése elleni küzdelemből. Az eredmények között említette még, hogy egyre többen vesznek részt a WHO kezelési programjában.

DECEMBER 3. – A FOGYATÉKKAL ÉLŐ EMBEREK NEMZETKÖZI NAPJA

Az Egyesült Nemzetek Szervezete december 3-át a fogyatékos emberek nemzetközi napjává nyilvánította 1992-ben (a 47/3. számú határozattal), hogy felhívja a figyelmet a baleset, betegség, katasztrófa következtében fogyatékosná váltak problémáira.

A világnap elődje az 1981–1992 között minden év szeptember 18-án tartott rokkantak napja volt. A rokkant kifejezés ma már kerülendő. A nap mai hivatalos elnevezését az ENSZ-közgyűlés a 2007. december 18-i 62/127. számú határozatával kapta.

A fogyatékkal élők világnapjára

Mit éreznél, ha nem tudnál belépni a legközelebbi boltba, vagy a postára, vagy a különböző hivatalokba, de még az egészségháza sem? Vagy busszal, vonattal sem tudnál utazni? Mit éreztél volna, ha szüleid intézetet választottak volna nevelkedésed színhelyeül, vagy lakásban, szinte egy szobába zárva tartottak volna ilyen-olyan okokra hivatkozva? Ha kerekesek székben ülve, vagy más segítségre szorulva nemcsak a technikai akadályokkal találod magad napról napra szembe, amikor kilépsz az utcára, hanem az emberek csodálkozó, kíváncsi, netán megvető, vagy éppen sajnálkozó tekintetével is?!

Ilyenkor, egy-egy világnap kapcsán az éppen aktuális témáról cikkez a sajtó, készülnek a különböző műsorok, mint valószínűleg ma is, a sérült embertársainkról. Bár már több érintettől hallottam, hogy nagyon felszínes és több szempontból kifogásolható a tájékoztatás, úgy látják, hogy a médiának is nagyobb szerepet kellene vállalnia integrációjuk, a társadalomba való beilleszkedésük érdekében. Az időnkénti felületes hírek, riportok szenzációt keltenek, elborzasztanak vagy könnyekre fakasztanak – de valójában nem erre lenne szükség, hanem arra, hogy a sérültek problémái, gondjai, sikerei helyet kapjanak a napi tájékoztatásban. Hiszen a fogyatékkal élők ugyanúgy örülnek, szenvednek, szomorúak és boldogok, mint bármelyik egészséges ember.

A fogyatékosság egyik modern definíciója a humán képességek hiányáról szól, amely valamilyen állapot vagy betegség következtében alakul ki. A fogyatékosság tehát a munkaképesség, az önellátás, az emberi kapcsolatok, a szórakozás területén mutatott képességcsökkenés. Ezeket a képességeket azonban valamilyen módon pótolhatjuk – ezért is tartom elfogadhatónak, a sérültek összes kategóriáját

összefoglaló szakkifejezést, amikor külön gondoskodást igénylő gyerekekről, felnőttekről beszélnek.

Nagyon hosszú idő telt el úgy, hogy a családok és a társadalom is a teljes izolációt, a nagy intézményeket látta legjobb megoldásnak, ha értelmi fogyatékosokról volt szó. Az utóbbi évtizedekben kezdenek felbomlani a merev rendszerek, a szakemberek belátták, hogy mindenki számára, így a halmozottan sérült gyerek számára is az a jó, ha családban marad. Szakítani kell azzal a felfogással, hogy a fogyatékoságot csupán egészségügyi problémaként kezeljük, hiszen számos szociális vetülete van az oktatás, az önálló életre való jog, a munkahelyteremtés területén.

Az állandó segítségre szoruló, külön gondoskodást igénylő gyermekét otthon gondozó szülő részére járó rendszeres ellátás összege, az ápolási díj rendkívül alacsony. Az érintett családok többsége napi megélhetési gondokkal küszködik, habár valójában az államot tehermentesítik azzal, hogy vállalják gyermekük otthoni ápolását, ellátását. Az értelmileg sérülteket és szüleiket a tisztázatlan törvények sokszor vissza-, kínos, megalázó helyzetbe sodorják.

Hiányos a sérült emberekről vezetett egészségügyi nyilvántartás, pedig az idejében alkalmazott módszerek lehetőséget nyújtanának a szellemi és fizikai fejlődésre. Kívánatos lenne a gyógypedagógiai rendszer teljes átalakítása, és kiemelt célként az enyhébb fogyatékkal élők társadalmi integrációja lenne a cél. A világ számos helyén bebizonyították már, hogy a közösségi élettel kombinált gyógytorna csodákra képes. Mind az oktatás, mind az egészségügy területén elengedhetetlen a kellő felkészültséggel rendelkező szakemberek munkája, illetve a velük való szoros kapcsolat kialakítása. Nagyon fontos a területen dolgozó orvosok, gyógypedagógusok, pszichológusok, defektológusok, logopédusok, szociális munkások képzése és munkájuk összehangolása.

A szociális ellátás alternatívák hiányában eltolódik a tartós bentlakásos intézmények felé, pedig a világ fejlettebb részein már jól bejárdott forma a nappali ellátórendszer, az átmeneti otthonok, az ideiglenes elhelyezés rendszere, vagy a lakóotthonok megléte, amelyek biztosítják, hogy a sérült családtag minél tovább a családjában, a számára biztonságot, szeretetet nyújtó környezetben maradhasson.

Ha a cél csupán az lenne, hogy a társadalom kirekesztett polgárai láthatóvá váljanak, talán sikerült elérni némi eredményt, hiszen mind több polgár és civil szervezet kész a segítségnyújtásra. Érdemi változásokat az állami szervek átfogó programjai, uniós támogatások jelentenének.

Általában azzal szoktuk elhessegetni magunktól ezeket a gondolatokat, hogy ilyesmi velünk nem történhet meg. Pedig sokféle módon lehetünk részesei ennek a problémának: nemcsak úgy, hogy mi ülünk a tolókokcsiban, mi leszünk kirekesztve kortátsaink életéből, az óvodából, majd az iskolából, a munkahelyről, a szórakozóhelyekről, hanem úgy is, hogy gyermekünk, közeli rokonunk, jó barátunk szorul állandó segítségre. S akkor minden tőlünk telhetőt megteszünk, hogy ezeket a fizikai és pszichikai korlátokat ledöntsük. Arra biztosan jó ez a világnap, december 3-a, hogy felhívjuk a figyelmet gondjaikra, és az önkéntesek közelgő világnapja pedig apropó lehet arra is, hogy voluntörként felajánljuk segítségünket azoknak a civil szervezeteknek, amelyek az utóbbi években szűkebb környezetünkben fölkarolták a fogyatékkal élők ügyét Szabadkán, Újvidéken, Topolyán, Magyarakanizsán, Bácsfeketehegyen, Zentán és más városokban, falvakban.

Ezek az emberek megbélyegzett sorsuk ellenére is otthonra, családra, élhető életre vágnak.

Herceg Elizabetta, 2005

DECEMBER 10. – AZ EMBERI JOGOK NAPJA

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése 1948. december 10-i párizsi ülésén a 217 A (III.) számú határozatában fogadta el az Emberi jogok egyetemes nyilatkozatát. E napot az 1950. december 4-i ülésén – a 423. (V.) számú határozatával – az emberi jogok napjává nyilvánította, és ettől kezdve a haladó országokban minden évben világszerte megünneplik.

Általános vélemény, hogy az egyetemes nyilatkozat az ENSZ egyik legfontosabb és legnagyobb jelentőségű határozata. Olyan történelmi dokumentumként tartják nyilván, amely új korszakot nyitott, forrása és ihletője lett az emberi jogok és alapvető szabadságok fejlődésének és védelmének szorgalmazó nemzeti és nemzetközi törekvéseknek.

Az Emberi jogok egyetemes nyilatkozata

„Minden ember szabadnak, méltóságában és jogaiban egyenlőnek születik. Az embereknek értelmük és lelkiismeretük birtokában egymással szemben testvéri szellemben kell viseltetniük.”

(1. cikkely)

Történelmi előzmények

Az emberi jogok nemzetközi szabályzásának történetében a II. világháború jelentett döntő fordulatot. A történelmi események bebizonyították, hogy a nemzetközi béke és biztonság megőrzése és az emberi jogok biztosítása között szoros összefüggés áll fenn, és ennek megfelelően új megvilágításban jelentkezett az emberi jogok nemzetközi védelmének igénye is.

A nemzetközi béke és biztonság fenntartására létrehozott Egyesült Nemzetek Szervezetének 1945. október 24-én hatályba lépett alapokmányába az alapvető emberi jogok biztosításának gondolata már szervesen beépült.

Már az alapokmány bevezető mondataiban az új világszervezet tagországai hitet tettek „az alapvető emberi jogok, az emberi személyiség méltósága és értéke, a férfiak és a nők, valamint a nagy és kis nemzetek egyenjogúsága mellett”.

A dokumentum 1. cikkének 3. pontja szerint az Egyesült Nemzetek Szervezetének egyik fontos célja, hogy „az emberi jogok és alapvető szabadságok mindenki részére, fajra, nemre, nyelvre vagy vallásra való tekintet nélkül történő tiszteletben tartásának előmozdítása és támogatása révén nemzetközi együttműködést létesítsen”.

Habár az ENSZ alapokmánya nem határozta meg az emberi jogok katalógusába tartozó jogokat és azok védelmi mechanizmusát, mégis fontos rendelkezéseket tartalmazott ezeknek a jogoknak a továbbfejlődése szempontjából, és kétségtelenül ösztönözte az emberi jogok biztosítására vonatkozó későbbi általános, különleges és térségi nemzetközi dokumentumok kidolgozását és elfogadását is.

Egyetemes nyilatkozat

Az Emberi Jogok Bizottsága két éven át tartó viták eredményeként 1948-ra elkészítette az *Emberi jogok egyetemes nyilatkozatát*, amelyet a Közgyűlés 1948. december 10-ei párizsi ülésén a 217 A (III.) számú határozatával fogadott el. E napot az 1950. évi ülésszak az emberi jogok napjává nyilvánította.

Az egyetemes nyilatkozat (jellege miatt) nem esik ratifikáció alá, mert nem nemzetközi egyezmény. Habár rendkívül fontos jogi-politikai jelentőséggel bír – szigorúan szemlélve –, önmagában az államok számára nem jogi, hanem elsősorban erkölcsi kötelezettséget teremt. A proklamált elveknek ezenkívül szokásjogi értéke is van, sőt

imperatív normának tekinthetők, mint ahogy azt 1980. május 24-én a Nemzetközi Bíróság is kimondta.

Az *Emberi jogok egyetemes nyilatkozta* nemcsak kiegészítette a világszervezet alapokmányát, hanem az emberi jogok és szabadságok első részletes nemzetközi leírása lett. Habár sokan minden idők egyik legjelentősebb dokumentumának tartják, mégis gyakran eltérően magyarázzák és alkalmazzák.

A bevezető a deklarációt „közös eszménynek” nyilvánítja, „amelynek elérésére minden népnek és nemzetnek törekedni kell” abból a célból, hogy az emberi jogok és szabadságok a világ valamennyi emberére kiterjedjenek.

A mindössze 30 cikkelyből álló általános érvényű dokumentum világviszonylatban is meghatározza az emberi jogok és szabadságok széles skáláját – a személyi, polgári, politikai, gazdasági, szociális és kulturális jogok terén. Olyan közös eszmét tartalmaz, amelyek minden emberi lény elidegeníthetetlen tartozékai.

Az 1. cikkely kifejezi azt a filozófiát, amelyen az egyetemes nyilatkozat alapszik, mely szerint „minden ember szabadnak, méltóságában és jogaiban egyenlőnek születik”. Mindenkinek egyenlő jogot biztosít fajra, nemre, nyelvre, vallásra, politikai vagy bármely más körülményre való tekintet nélkül (2. cikkely).

A 3. cikkely az egyetemes nyilatkozat egyik alappillére, kinyilvánítja az egyén életre, szabadságra és személyi biztonságra való jogát, azokat a jogokat, amelyek nélkül a többi jog nem élvezhető. Ez a cikk mintegy bevezetője a 4.-től a 21.-ig terjedő cikkelyeknek, amelyek a többi polgári és politikai jogot tartalmazzák. Ezek közé tartoznak: a rabszolgaság és a rabszolgakereskedés tilalma, a jogalanyiség elismerése, a törvény előtti egyenlőség, a jogorvoslatra való jog, az ártatlanság védelme, a magánéletbe való beavatkozás tilalma, a lakóhely szabad megválasztásának joga, a menedékjog, az állampolgárságra való jog, a házasságkötési és családalapítási jog, a tulajdonra való jog, a gondolat szabadság, a szabad gondolat kifejtés joga, a gyülekezési és egyesülési szabadság és a közügyek intézésében való részvételi jog.

A 22. cikkely az egyetemes nyilatkozat másik alappillére, amely a következő öt cikkelyt vezeti be. Ezek azokat a gazdasági, szociális és kulturális jogokat tartalmazzák, amelyekre „a társadalom tagjaként mindenkinek joga van”. Ezek a jogok a következők: a szociális biztonsághoz, a munkához, a szabadidőhöz és a pihenéshez való jog; az egyén és családja egészségének és jólétének megfelelő életszínvo-

nalhoz való joga; az anyák és a gyermekek joga a különleges segítséghez és támogatáshoz; a neveléshez való jog, valamint a kulturális életben való részvételi jog. A bevezető cikkely ezeket a jogokat az emberi méltóság és a személyiség szabad fejlődése nélkülözhetetlen feltételeinek nevezi.

Ugyanakkor rámutat megvalósításuk korlátjaira és az egyes államok lehetőségeitől való függőségükre, ezért – a felsorolt jogok megvalósítása érdekében – szorgalmazza az országok nemzetközi együttműködését.

A befejező cikkelyek (28–30.) kinyilvánítják minden személy jogát olyan társadalmi és nemzetközi viszonyok kialakítására, amelyben az emberi jogok és szabadságok teljes mértékben érvényesülhetnek.

Hatvanadik évforduló

Louise Arbour, az ENSZ emberi jogi főbiztosa az *Emberi jogok egyetemes nyilatkozatának* hatvanadik évfordulója kapcsán írt cikkében hangsúlyozta: „A visszaélés, a diszkrimináció és az egyenlőtlenség még mindig általános a világban. E jelenségek még súlyosbodhatnak is az elnyomás, az erőszak, valamint a gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek új formái által.” Az évforduló alkalmából az ENSZ az egész 2008-as éven át tartó kampányt indít.

Az igazságosság és az egyenlőség elveit népszerűsítő kampányról Louise Arbour kifejti: bár sokan megkérdőjelezik az ENSZ-nyilatkozat aktualitását, inkább azokról a kormányokról kellene beszélni, amelyek ma sem hajlandók betartani a dokumentumba foglalt normákat. Sok ország jogi rendszere a megfélemlítésre épül, az elkövetőket nem vonják felelősségre, az áldozatoknak pedig nincs kihez fordulniuk. Ezért is írja a 2007. évi évfordulóról az emberi jogi főbiztos: „A megemlékezések nem csak egy kivételes emberi teljesítmény előtt tisztelgnek. Arra is emlékeztetnek, hogy a nyilatkozatot élő valósággá tenni továbbra is előttünk álló cél.”

Bozóki Antal, 2008

DECEMBER 18. – A KISEBBSÉGEK NAPJA

A magyar kormány 1995-ben a kisebbségbarát társadalmi légkör kialakítása és fenntartása érdekében az Egyesült Nemzetek Szervezete Nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbséghez tartozó személyek jogairól szóló nyilatkozata elfogadásának napját – december 18-át – a kisebbségek napjává nyilvánította. A Magyar Nemzeti Tanács döntése értelmében ez a nap a vajdasági magyarság egyik jeles napja.

A kisebbségi jogok biztosítása

A világon mindenütt – legyen szó fejlődő vagy fejlett országról – problémát okoz egy-egy ország kisebbségi kérdéseinek a megoldása.

A Szovjetunió összeomlásával egy „új” Európa jött létre. A totalitárius államok mindenütt megszűntek, az európai demokráciák vezetői pedig üdvözölték a „nyugat-európai” értékek győzelmét keleten és most már délen, a Balkánon is. A nyugati értékrendbe vitathatatlanul beletartozik a kisebbségi problémák rendezése, hiszen enélkül nem lehet megteremteni a minden ízében stabil és békés államot.

Ebben az újonnan demokratizálódott régióban is elvárható a kormányzatoktól és a polgároktól egyaránt, hogy tiszteletben tartsák a nemzeti különbözőségeket, és a tolerancia jegyében mindenütt biztosítsák a kisebbségi jogokat. Ez azonban nem könnyű, gondoljunk csak a régió erőszakkal teli és véres múltjára. A nemzeti identitás újbóli tudatosulása ezekben az országokban néha irredenta retorikával jár együtt. Az ebből eredő konfliktusok az állam és a kisebbségi csoportok közti kapcsolatok megromlásához vezetnek, sajnos nemcsak a határokon belül, hanem azokon átlépve is.

A kisebbségi jogok között említhetjük az anyanyelv használatát, az anyanyelvű oktatást, a saját kultúra megőrzésének lehetőségét, a szabad kapcsolattartást a kisebbséghez tartozókkal, illetve azt a jogot, hogy beleszólásuk legyen azoknak a döntéseknek a meghozatalába, amelyek őket is érintik.

Amíg nincs világos nemzetközi intézményi keret a kisebbségek jogainak érvényesítésére, addig azt az államoknak saját belső jogalkotásukban és kétoldalú szerződésekben kell biztosítaniuk. A kétoldalú szerződések rendszere gyakran használhatóbb a kisebbségek jogainak érvényesítése szempontjából, mint a minden államra kiterjedő vagy pedig a regionális egyezmények. A kétoldalú szerződésekben ugyanis

jobban körülhatárolhatók az adott térségben fontos kisebbségi jogok, így konkrétabb megegyezések születhetnek.

Tomek Viktor, Tóth László, 2005

Kisebbségben is egyenjogúan

A kisebbségek napján kerül átadásra a Kisebbségekért Díj, amelyet a kisebbségek érdekében a közéletben, az oktatásban, a kultúrában, az egyházi életben, a tudományban, a tömegtájékoztatásban, a gazdasági önszerveződésben kiemelkedő tevékenységet végző magyarországi és határon túli személyek és szervezetek kaphatnak meg.

Európa megosztottságának megszűnését és az átalakulás kezdetét követően az Európa Tanács két jogilag kötelező érvényű dokumentumot fogadott el a kisebbségben élő nemzetek megmaradása érdekében, ezek a Kisebbségvédelmi keretegyezmény és a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája – Nyelvi Charta. Ezt a két egyezményt az Európa Tanács legtöbb tagállama (köztük Szerbia is – a szerk. megj.) ratifikálta.

A Nyelvi Charta néven közismert európai jogszabály a különböző országok területén beszélt kisebbségi nyelvek legnagyobb – nemzetközi súlyú – védelmét szolgálja, szabályozza a nyelvhasználati jogokat az oktatás, a közigazgatás, az igazságszolgáltatás, a művelődés, a gazdasági élet, a média területén, valamint az anyaországgal való kapcsolatokban. A jogszabály garantálja az anyanyelven történő oktatást minden szinten, biztosítja a nyelvhasználatot mind a közigazgatásban, mind pedig a közszolgáltatások terén, rögzíti az anyanyelv-használati jogot az igazságszolgáltatásban, nemcsak a bírósági eljárásban, de az anyanyelven készült bizonyítékok érvényességét tekintve is, így a ratifikálási törvény értelmében az uniós tagországokban a magyar nyelv a Nyelvi Charta által biztosított legerősebb védelmet élvez.

Magyar Szó, 2007

DECEMBER 25. – KARÁCSONY

A karácsony a keresztények vallási ünnepe. Más hitek más hagyományt követnek, másutt másként ünnepelnek.

Szeretetünnepek világszerte

A keresztényeknek természetes, hogy a karácsony a szent estét követő éjféli misével kezdődik, napja december 25. és másnapja 26. Erről a IV. században Gyula pápa rendelkezett, hiszen így a növekvő egyház egész területén ugyanaznap emlékeznek meg Krisztus születéséről. Ha megmaradt volna a régi, bonyolult holdnaptár, akkor az év leg-rövidebb napját követő fordulót alapul véve, minden esztendőben és minden földrészen máskor ünnepelnének ma is.

A keresztény ortodox egyház hívei január hatodikán, vízkeresztkor karácsonyolnak, tehát amikor a biblia szerint a háromkirályok megérkeztek Betlehembe.

A zsidó karácsony, a hanuka nyolc napon keresztül tartó ünnep, annak a győzelemnek az örömére, hogy a makkabeusok hadserege visszafoglalta a jeruzsálemi szentélyt i. e. 164-ben. Az otthonokban és a zsinagógákban minden este újabb gyertyát gyújtanak meg az ünnepi gyertyatartóban.

Utána együtt étkezik a család, a gyerekek ajándékot kapnak, naponta valami apróságot. A fiatalok hanukabálba mennek táncolni, szórakozni, míg a kisebbek társasjátékokkal mulatják az időt.

Az iszlám szó arabul annyit jelent, hogy belenyugvás, odaadás. Allah hívei ennek ellenére nagyon sokat háborúztak a történelem folyamán. A Mohamed próféta után elnevezett időszámítás, a mohamedán év utolsó ünnepe a zilhadzsa, a zarándoklat ideje.

Aki csak teheti, elmegy Mekkába, ám csak kevesen engedhetik meg maguknak a költséges és fárasztó utat. A családtagok viszont távolról is hazlátogatnak, hogy közösen ünnepelhessenek. Az ajándékozás mellett az áldozati állat, legtöbbször birka elkészítése is fontos szertartás. Jókívánságok kíséretében, különleges cukorkákkal kínálják egymást az emberek.

Buddha hívei sok szellemet tisztelnek. A különböző buddhista irányzatok az év más-más napján tartják a vészák ünnepét. Ha a pontos dátumban nem is, ám abban megegyeznek a hívők, hogy ez Buddha születésének, megvilágosodásának és eltávozásának a napja.

Az emberek a reggeli fogadalmakat követően vegetáriánus ételeket esznek, pénzt osztanak a koldusoknak, adakoznak árvaházak, öregek otthona vagy kolostorok javára. Madarakat engednek szabadon, és állatokat vásárolnak meg a vágóhídról, hogy megakadályozzák leölésüket.

A hinduizmus India vallásos rendszere, amely káprázatos szertartásokat rendez a három főisten: Visnu, Siva és Brahma számára, de a totemállatok, például a szent tehén tiszteletét sem tiltja. Nincsenek szilárdan rögzített, általános érvényű előírásai, mert az évszázadok során folyamatosan változott. Óriási a víz tisztító erejének kultusza. Megfürödni a Gangesz folyóban a legnagyobb ünnepnek számít.

A kínai hit lényege az ég, a föld és az ember, tehát az egész univerzum összhangja. Legnagyobb ünnepük az újév, ami január végére, február elejére esik. Ilyenkor összejön a család és finom falatokkal, főképp édességekkel próbálják lekenyerezni a házi tűzhely szellemét, „aki” elindul az égbe, hogy beszámoljon a háziak viselt dolgairól.

Népek karácsonya

A karácsonyi ünnepek évszázadokig a húsvét árnyékában álltak. Csak a XIX. századra vált Európa-szerte a karácsony az első számú keresztény ünnepé, és vált fokozatosan családi eseménnyé. A szeretet ünnepének szokáskörében a nemzeti sajátosságokat hordozó étkezési hagyományok mellett lassanként kialakult az ajándékozás rítusa is. A karácsonyi ajándékozási tradíciók ugyan szinte országonként és nyelvterületenként mások, hasonlóságok azért vannak. Az alábbi összeállítást az OrientPress hírügynökség készítette.

DÁNIA

December hónap az ünnep jegyében telik, az utcákat, üzleteket kivilágítják, feldíszítik füzerekkkel, fenyőágakkal. A gyerekek különleges karácsonyi bélyeggel üdvözlőlapokat küldenek egymásnak. A dán családok a mennyezetre négy gyertyával díszített adventi koszorút akasztanak, és advent minden vasárnapján meggyújtanak egy gyertyát. A gyerekek saját készítésű díszekkel maguk díszítik a karácsonyfát és a lakást. A karácsonyi vacsora este 6 óra körül kezdődik.

EGYESÜLT ÁLLAMOK

Az Amerikai Egyesült Államokban a karácsony fényét kicsit elhomályosítja a november végi hálaadás ünnepe. Az amerikai gyerekek azért nem járnak rosszul, hiszen alig egy hónap leforgása alatt két családi ünnepen lehet ajándékot kapni. Az amerikai gyerekek meséiben Santa Claus, azaz Mikulás rénszarvasszánon érkezik, és az angol mintának megfelelően a kéményen keresztül lopózik be és rejti a fenyőfa alá az ajándékokat.

FRANCIAORSZÁG

A fények városának országában már december elején fénybe borulnak az utcák. A városok főterén fenyőt állítanak, az út menti fákon sok ezer kis színes égő világít. A kirakatok már jóval karácsony előtt megkapják ünnephez méltó ruhájukat, az áruházak pedig rengeteg játékkal várják a gyerekeket. Az éjféli mise után következik az ünnepi vacsora, reveillon, melyen libamáj, szarvagomba, vadak, halak, gesztenyés liba vagy pulyka kerül felszolgálásra. Desszertként fehér vagy fekete pudingot és tradicionális francia fatörzset tálalnak, melyet piskótatésztából készítenek. Franciaország déli részén némileg eltérnek a karácsonyi szokások. Az éjféli mise után a halászok hallal teli kosarat helyeznek az oltár elé a kis Jézus iránti tiszteletük és szeretetük jeléül. Ezután a családok hazatérnek otthonaikba, ahol elfogyasztják az ünnepi vacsorát. Előételként Boudin blanche-t, tejes, világos színű kolbászt sütnek, melyet sült, cukros almával tálalnak. Provence-ban a karácsonyi vacsorán nem tálalnak húsételt. Ízletes halételeket fogyasztanak különleges mártásokkal, melyekhez forralt bort isznak. Specialitásaik közé tartozik az articsókás omlett és a 13 különböző finomságból álló desszert, házanként más-más recept szerint. Ez jelképezi Krisztus és a tizenkét apostol utolsó vacsoráját. Nivernaise-ben disznótoros, Elzászban libamáj és savanyúkáposzta, Roussillonban libamáj, osztriga, pulyka, nyúl az ünnepi vacsora. Bretagne-i specialitás, hogy a liba nyakának bőrét megtöltik, megsütik, és burgonyapürével tálalják.

NÉMETORSZÁG

Lámpafüzérekkel, szalagokkal, fenyőágakkal díszítik az utcákat. Fenyőfát állítanak az üzletekbe, hivatalokba, irodaházak előcsarnokába.

Advent idején megnyílik a karácsonyi vásárnak nevezett bódévásár, ahol sült halat, kolbászt, süteményeket és az elengedhetetlen tocsnit lehet majszolni. De lehet itt kapni kisebb-nagyobb ajándékokat, karácsonyi kellékeket is. Az adventi koszorú és az adventi naptár a karácsonyt megelőző időszak jelképe. Németországban a karácsonyhoz is rengeteg népi és vallásos hagyomány kötődik. Sok vidéken van roráté, hajnali hat órakor az angyalok meséjére hív a harangszó. Fennmaradt a betlehemezés szokása is. A szeretet ünnepe összehozza a német családokat. Szentestére mindenütt karácsonyfát állítanak, és a családok ajándékokkal kedveskednek egymásnak. A karácsonyi menü főétele a libasült. A kávézáshoz elengedhetetlen a püspökkenyér, a saját sütésű karácsonyi aprósütemény. Télen igen kedvelt ital Glühwein, a forralt bor. A karácsonyi ajándékokat nem a Jézuska hozza német gyerekeknek, hanem a Mikulásra emlékeztető Téalapó, a Weinachtsmann.

NORVÉGIA

December első napján kezdődik a ház, a lakás feldíszítése, melynek elengedhetetlen kelléke a virág. A svédokhez hasonlóan kecskebakot és gabonakeresztet állítanak a ház elé, minden ablakba csillagot akasztanak. December 24-én égő gyertyákat tesznek a sírokra. Vacsora után, az ajándékok kibontása előtt a család körülveszi a karácsonyfát.

OLASZORSZÁG

Olaszországban a karácsonyfát már december 8-tól kezdve díszítik. Emiatt nemigen használatos az adventi koszorú. Nagyon népszerű viszont a betlehemi jászol készítése, nemcsak a templomokban, de az otthonokban is. Az ajándékokat vidékenként eltérően Szent Luca (Santa Lucia), a Téalapó (Babbo Natale), illetve a Befana hozza. Korábban vidéken használatos volt a mi betlehemezésünkhöz hasonló népszokás.

SPANYOLORSZÁG

Spanyolországban a december elején elkezdődő karácsonyi ünnepek fénypontja január 6-a, háromkirályok napja. Az itteni emberek is állítanak karácsonyfát, és vesznek ajándékot a gyerekeiknek

karácsonykor, de az igazi ünneplésre háromkirályok napján kerül sor. A gyerekek reggel ajándékot találnak a csizmájukban, amit természetesen a három király tett bele az éj leple alatt. Az utcákat feldíszítik, és tolongva követik a három király díszes hintóját, akik az este elérkeztével elvegyülnek a tömegben, és a gyerekek legnagyobb örömére egész este együtt járnak az utcákat. A különleges ünnepi fogások közül a legismertebb a mandulaleves és a kemencében sült dévérkeszeg.

